„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Бирлија у лебарској улици.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 173. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 15. НОВЕМБРА 1891. ГОДИНА XXVI.

ГЛАВНИ УРЕДНИК: СТЕВАН ЈОВИЋ. | ВЛАСНИК: СЛАВКО СВЕТ. МИЛЕТИЋ. | ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: АНДРИЈА ПЛАВШИЋ.

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА.

У Мостару излази од шест година овамо жалосни листић који се назива: „Глас Херцеговца“ а требао је само још да приметне: „фратра“ (римски калуђер). Тај листић надимље се као жаба, чисто хоће да се распукне, доказујући, како су у Босни и Херцеговини сами Хрвати а Срба да нема ни за лек. Томе листићу секундирали су у један глас сви хрватски листови. Они су просто ликовали како се Босна и Херцеговина, силно похрвећују и као вршак њихова славља послужила је она изјава четворице дубичких ага и бегова, коју је донела ‚Hrvatska‘ а ми ју прештампали у нашем листу од 30. октобра о. г.

Боже, колико славље беше онда у Израилу — пардон у Хрватству — чисто је нас Србе језа хватала, како нас Хрвати грозно осакатише: ‚Obzor‘, ‚Hrvatska‘ е tutti quanti дигоше реп као паун а јадни „Србобран“, „Застава“, „Одјек“, „Дневни Лист“ и т. д. чисто да погину од жалолости. С Богом поносна Босно и ти јуначка Херцеговино; преотеше Хрвати — — а ви јадни Срби молите се фратрима, да вам буду милостиви!

Но чудо големо; ево није од то доба прошло право ни 14 дана, кад освану у пророковој (белој) ‚Hrvatskoj‘ (знате, има он тамо доле у Далмацији и једну „црвену“) уводни чланак под натписом: „На обрану „Гласа Херцеговца“. У том чланку се грозно јадикује: како је „хрватска мисао сада потиснута силно натраг и како јој зададоше најтежи удар сами Хрвати!“ Е па, по Богу браћо, откуда сада то? Је ли могуће да за циглих 14 дана могоше да из Босне и Херцеговине ишчезну толики силни Хрвати како нам их ви набројасте? Та камо су доспели, ко их је појео у то кратко време? Срби нису, јер ви рекосте да их тамо ни нема — па да је случајно и који остао, за кога ви не знадосте, тај заиста не би могао имати толики стомак да толико Хрвата за 14 дана поједе. Камо су дакле? По свој прилици да се вама само приснило, да има тамо Хрвата и сад се неким чудом пробудисте па видите и сами: да их нема нити их је икад било.

Ми се надамо, да ћете сад престати булазнити, па увидити, да тамо не можете ницати где нисте посејани и да ћете оставити Босну и Херцеговину већ једном — на миру.

*

Споменути чланак пророкове ‚Hrvatske‘ гласи:

„И јучер је „Обзор“ поновио, како се поговара, да „Глас Херцеговца“ прима потпору босанске владе. Тој злобној клевети измишљеној по „Народн. Листу“ треба у интересу хрватства у Босној и Херцеговини на пут стати.

У борби хрватства против српства (Е, видидер „Хрватску“; и она ће мало по мало да се научи да лепо напише „српство“ са „п“ и без оног „т. зв.“ — Ур. „Заст.“) дично мјесто заузимље по своме листу поп Фране Милићевић. (Заиста, чисто хрватско презиме! — Ур. „Заст.“) Човјек у шесдесетих година, рођен у селу Ограђенику повиш' Мостара, прије Фрањевац, даде се запопити и у шематизму пише се о њему, да је великим трудом и настојањем изван свачијих очекивања основао 1872. штампарију у Мостару. У тој је штампарији штампао хрватске и хрватским духом задојене школске књиге за Херцеговину, те нешто тиме, нешто издавањем других дјела, било својих, било иних, те тискањем календара „Младог Херцеговца“ кроз пуних 12 година (престао је 1884.), допринео је веома много, да народ заволи књигу. У разних неприликах у четвртој години иза окупације заснује лист „Босиљак“, који му на неко време прекинуше, а настави га после под именом „Нови Босиљак“, који преуреди пред шест година у данас излазећи „Глас Херцеговца“. И тако својим настојањем свим осталим даде начин и пут у раду.

Ваља знати, да у Босни и Херцеговини за право нема тисковног (штампарског) закона. Није дозвољено штампом бавити се о стању у земљи и изнашат га у правом виду. У том погледу „Глас Херцеговца“ није могао задовољавати тешким потребам народа, (?!) с чега се је овај нашао присиљеним, да се на друге новине обраћа. У првом је реду стајао „Народни Лист“ у Задру. Ну о „Народу“ и „Народном Листу“ за данас не ћемо опширније говорити, они изгубише поуздање и њима се не вјерује.

Босанска влада гледала закраћивати ваљске новине забраном улаза, или мастном руком, за то је лахко схватити, како су се неки листови упитомили и како је било „Гласу Херцеговца“ при овакових приликах.

Далеки су и дубоки узроци, за што се је навалило на „Глас Херцеговца“; узроци, које познаду само они, који су у живој ватри народне борбе, као и ми. Један је узрок ипак боље познат. „Глас Херцеговца“ приопћи изјаву странке права и одсуди шарање обзораша и народњака. Дакако, „Народни Лист“ се нађе увређеним и одговара мостарском листу. Тко је заборавио онај нападај задарскога листа? Тко је био тако малодушан те могао прије и посумњати, да ће се онакове осваде рећи у најсветије време мука и народне борбе на заточнике светог хрватства? — Али ипак, хвала задарскоме листу: казао нам је своју врсту људи! Ми смо до сада држали, да нам у свему има бити само чиста истина оружјем. Од сада знамо дакле нови начин.

„Н. Л“ се, нападајући хрватско гласило у Херцеговини, хвали, како он пише и изнаша јаде и одношаје Босне-Херцеговине, како га цензура запљењује, па на концу вели: како је он уверен, да се хрватство „Гласа Херцеговца“ као србство „Наредка“ и босанство „Бошњака“ подупире из једнога фонда (т. ј. по влади).

Након толико борба и кушња, након толико мука и јада, што их поднесе „Глас Херцеговца“, сви наши тамошњи отачбеници мислише, да ће кад ли тад ли од наше остале браће добити коју реч признања, да ће браћа, досљедна у правичности дозволити, да и они имаду своје назоре о наших опћенитијих одношајих, односно циљевих те наших настојања. Ну ето поруке гласила владајуће странке у Далмацији, гдје се на силу и без доказа ствара креатуром оне управе, проти којој се „Глас Херцеговца“ најодлучније бори, која му баца клипове под ноге, коју боље позна, него ли они људи, који га потварају. Читаво је хрватство Босне-Херцеговине увређено. (Реците: фратарство; јер оно једино сачињава „хрватство“ у Босни и Херцеговини. — Ур. „Заст.“)

Прије споменусмо, како нема тисковна закона, каква је цензура. Кад се која друга наша новина запљени, то се свуда јавља, то се свуда сажаљује. Ал „Н. Л.“ тобож не зна, да се од свих хрватских листова „Глас Херцеговца“ највише запљењује: сваки други, трећи број се најгрдније оперуша, не спомињући мање одломке у свакоме готово броју, што би „Н. Л.“ могао увидјети из често несувишлих и шантавих чланака. Али уредничтво листа не смије јавити своју муку, већ мора празнину надопунити чим било да било, иначе — с богом листе!

Тим одношајем придружује се неописива борба са материјалними средстви Један наш пријатељ нам пише, да је, десећ се у Мостару, криомице се код слагара распитао. Много се окористио. Управо је дошао у штампарију у подне, кад су слагари ручали сухи крух, док је уредник отишао продавати зијеве по Мостару или ваљда отишао брату на ручак.. У срцу га заболила она освада о издржавању из некаквог фонда. Главни стан богате хрватске пропаганде, као што противници кажу, или по „Народном Листу“ филиалка босанске владе — јест најпростија дашчара, којом пропухује вјетар на све стране: стан убогог листа, сасма различит од онога, гдје је намјештен „Н. Лист“ у Задру у дивној палачи кнеза Борелија, сасвим различит од куће „Обзора“, чији су госе седам година били на власти. Уз то му слагари рекоше, како је нови број наштампан, али га не могу опремити, јер да немају чим да купе поштарске биљеге.

Зебла нам је душа — ал камо среће, да је „Н. Л.“ погодио па да барем стари Милићевић узмогне за се купити хаљине. (Па од куда толика сиротиња, кад у Босни и Херцеговини има толи силан број одушевљених Хрвата? — Ур. „Заст.“)

Гњев „Н. Л.“ на „Глас Херцеговца“ датира јоште из Макарске, кад су Херцеговци из Херцег-Босне тамо дошли. Госп. Бианкини се поздрави с њими и весео им рече, да ће их распитати за имена, па да их отисне у листу. Ну кад виде кашње, да су наши носили Тушкана, Кумичића и друге, смркнуо се и никад више да приступи ближе.

„Обзор“ је објеручке прештампао осваде задарског листа проти „Гл. Херцеговца“. Истина Бог, у Босној и Херцеговини никад не ће повјеровати тим освадам, али је то добра полуга нашим противником. Малодушјем тих листова, хрватска је мисао **сада** потиснута силно натраг, зададоше јој најтежи ударац сами Хрвати. (Да ли и збиља: Хрвати? — Ур. „Заст.“) Такови Хрвати док не ће да помажу у настојању отачбеника, срде се на наш прости свет, у коме се је чудним начином с хрватском мишљу без икаква агитовања ширио култус Анте Старчевића. А зашто се љуте? Та зар напокон Старчевић није Хрват, (Није. — Ур. „З.“) и зар су напокон дотле дошли, да се не веселе оживљеноме хрватству макар којих страначких назора, али које ће највише допринети спасу и слободи Хрватске?

Управо том лутњом (срџбом) потиштени, захваљујемо горко таковим хрватским родољубом. Стидбило „Обзор“ и „Народни Лист“!

Како може „Обзор“ захтевати, да се не пачамо у босанске прилике, јер да их не ћемо сами решити? А што раде дотле Срби?

„Обзоров“ мотрилац управо издајство препоруча. Заиста право је рекао јучер бивши уредник „Обзора“, да се штогоћ у лист увршћује у случају нужде. И јучер је такова нужда била.“

*

Сад сте прочитали. Па шта велите? Није ли то смешан свет? Та људи божји, откуда у Босни и Херцеговини Хрватство? Ви велите, да је то један део државе вашега Томислава. Зар је заиста ваше свеучилиште у Загребу тако рђаво, да вас учи таке глупости? Зар ви не знате да Хрвати никад Босну освојили нису него обратно Срби Босанци су освојили велик део Далмације под својим краљем Твртком? И за то, што су Срби Босанци вас освојили, за то треба да они данас буду Хрвати, место што би ви морали да будете Срби? А и доцније кад је Босна (о земљи Херцеговој нећемо ни да говоримо) пала под турски јарам, кад је који Хрват ма само прстом макнуо да помогне да се ослободи Босна? Није ли се у небројеним устанцима тамо левала крв српска и опет српска? И кад је српска пушка код Габеле заиграла оно коло, које је у својим последицама довело до аустријске окупације, сад би ви без муке и труда хтели да уживате плодове српскога труда и српске муке! Шиц, Мацо! слатко би ти било!

Зар ви не знате да је најјадније створење у Босни и Херцеговини за турске владе био Босанац и Херцеговац латинске вере? Ми нећемо њега за то да кривимо; није био он јадник крив; та и он је наш брат Србин. Крив је био његов фратар, који га је задахнуо духом Латинизма и из њега начинио јадно створење без срца јуначкога, без своје сопствене воље. И ти фратри би данас хтели да импонују Србину јунаку од искона; те улизице пред сваком влашћу, ти Латини по отаџбини (јер њихова отаџбина је Рим а њихов Бог Рим-Папа), ти би данас хтели да преетму Србину његову отаџбину, па да и одње га начине „тикву без корена“ као што су они!

Ето и сами сад виде, како успевају. Било им у сласт!

ПОЗОРИШТЕ ИЛИ ПРЕПАРАНДИЈА?*)

Сомбор, 12. новембра.

Када кров над главом прокисава, а од влаге иструхла гредица пуца, хоће ли домаћин куповати слике и завесе да накити салон, или ће се побринути да му се не сруши слеме на теме?

Ми имамо у Сомбору препарандију, која је осамдесет година стара, а чија кућа изгледа као да је још једаред старија од ње. У стародревним скамијама седе сабијено по седморо, одраслих младића и девојака, по седам часова на дан; тако цртају, тако пишу. У недељу кад се сва три разреда на каталог скупе, већина мора да стоји јер нема места где да седне. Сто осамдесет ученика и ученица поје, скучени у простору у ком једва могу да дишу. Разгрејани изиђу у ходник, који јапи отворен, те се излажу ветру и назебу.

Професорска зборница и књижница личе пре на старинарски музеј, него на собе, које би одговарале достојанству првог педагошког завода у Српству. Краљ. угар. министарство шиље пожурницу за пожурницом да се мушки ученици од женских оделе, и да се подигне завод на четири разреда.

Српски, народни, фондови у Карловцима тешко да ће моћи и на даље издржавати две препарандије, па лако да ће укинути једну, да другу потпомагати могу. У Барањи нит има довољно школа, ни спремних учитеља и петнајст хиљада православних Срба излажу се опасности да се одроде!

Хоће ли позориште одклонити све те невоље наше и бити у стању, да замени школу у вршењу просветне задаће и у најмањим општинама српским? Хоће ли оно сузбијати назаренство и крепити свест народну у селима, где је народ наш измешан туђим елементима? Је ли баш оно у овим критичним временима наш једини спас? И не би ли позориште, бар за које време, уступило место поузданијој, културној чињеници, као што је спремно учитељство, а оно да се претрпи до повољнијих времена?

Можда би за овај пар целисходније било, да се народним прилозима подигне пристојна зграда за српску, православну, учитељску школу у Сомбору, у којој би мушки приправници могли имати заједнички стан и храну, да се не морају завлачити по не здравим кућама из којих болештине не избивају.

Српски народе! На овом заводу било би тешких, доста тешких рана да се лече. — Ти си од свога новца господар, чини њиме шта хоћеш. Али то немој губити из вида: да имаш само две препарандије — два ока у глави — и да једно ископати мораш ако хоћеш да ти друго остане.

Бирај које ти је на одмет. **М. К.**

*) Молим славна уредништва српских листова, да би овај чланак прештампали. Писац.

Поглед по свету.

— Јављају из Љубљане, да се у круговима Младословенаца агитује, да се приреди један словенски митинг, где би се позвали садањи словеначки посланици на царевинском већу да положе мандат. Веле, да ће ових дана доћи у Загреб два члана младословеначке странке, да са Старчевићанци (!!) углаве јужнословенски програм (!!), који би имао значај државоправни и послужио би као програм за изборе ако Старословенци заиста отступе.

Старчевић и јужно-словенски програм, па уз то још Младословенци — —

заиста лакрдија, да неможе бити интересантнија!

— Расправе, које су одржане између министара Калнокија, Вакехема и Бароша, довеле су до споразума у погледу тога, да се трговачки уговори са Немачком и Италијом у један те исти дан, предају на уставно претресање парламентима у Бечу, Будапешти, Берлину и Риму. Најважнији неспоразум при расправама са Швајцарском, тиче се царине на теоце, но има наде, да ће се и у том погледу што пре доћи до споразума.

— Читамо у „Одјеку“: У Берлину је публиковао ових дана Клајне, чиновник немачког поморског министарства извешће, о мобилизицији и маневрима француске мрнарице у 1891. год. Мобилизација француске мрнарице, извршена 23. јуна ове године у три ратне луке, Тулону, Шербургу и Бресту, одликује се својим обимом и извршењем од свију досадашњих оваких опита. Год. 1890. на маневру у атланском океану, учествовало је 12 оклопница, 12 крстарица и 10 миноносаца, а ове године 23 оклопнице, 18 крстарица, 5 торпедних бродова и 42 миноносца. При овогодишњој мобилизацији испитиван је нов систем. До сад су у маневрима на мобилизованим бродовима вршили службу само активни војници, а резервисте мрнарице вецбали су се на посебним бродовима, на којим се мрнари обично упражњавају. Но на овогодишњим маневрима учествовали су три недеље дана у Тулону и резервисте, у тактичким и стратегичким вецбама на мобилизованим ратним бродовима. Мобилизација је била телеграфски наређена, и на вецбе позвано је 3.700 резервиста, од којих је 1.500 људи послано у Тулон из 65 равних департмана. Мрнари, који врше активну службу, показали су се да не може боље бити, а резервисте представљали су нужно зло, ма да нису много сметали и вољно су сносили све тешкоће поморске службе. Извршени опити показали су, да је при мобилизацији бродова најновије конструкције неонходно нужно, да буду увећани активни мрнари.

— Руски министар спољашњих дела Гирс на путу је кући. О његовом боравлењу у Паризу, говорио је један заступник „Бироа Рајтерова“ са француским министром спољашних дела Рибовом, који се изјавио, да је његов разговор с Гирсом, имао врло пријатељско значење а изјаве, које су том приликом учињене, да су биле врло мирољубиве. Вест, да су том приликом учињене писмене обвезе да није истинита.

Г. Гирс отишао је из Париза у Берлин, где је дочекан свима почастима које му припадају. Немачке новине којешта причају о том путу Гирсовом; просто су смућене па неће директно да признају, да је Гирс с обзиром на најпримитивнију учтивост, морао да путује преко Берлина (куда му је у осталом најкраћи пут) па да је морао тамо стати, да посети немачког цара и његовог првог министра.

— „Тан“ у јављају из Мадрида, да ће ново министарство наставити спољашну и привредну политику бившега кабинета, па ће настојати да учини приштедње у државном прорачуну, да ће склопити зајам од 250 милиона на амортизацију, па да ће конвертирати кубански дуг, чим то дозволе прилике новчаних пијаца. У привредном погледу биће министарство протекционистичко, у погледу унутрашње политике одлучније консервативно а према републиканцима да ће бити мање сношљиво О попуњену министарства већ смо јавили, а сад још додајемо да је сенатор Конха Катбенада, постао министар финансије, адмирал Монтожо марине а Косгајон правде, пошто Вилаверде то место примити није хтео. Камахо изјавио је, да ће примити управу шпанске народне банке

— Први акт покрета у Бразилији, рекли би, да је свршен. Диктатор маршал Фонсека отступио је на корист генерала Флорина Пецота, пошто је и у Рио де Жанеиру букнула била буна, и пошто се против Фонсека изјавила мрнарица. Фонсека хтео је да копира пок. Балмаћеду, али није имао његову кураж. Сад незнамо хоће ли да наступи и други акт, т. ј. хоће ли да усташи признају генерала Пецоту или ће можда бити борбе и против овога. Док чујемо што поближе, јавићемо.

ПРЕСУДА КРАЉ. КУРИЈЕ У СТВАРИ ЈАШЕ ТОМИЋА.

Бр. 6567
Кр. 91.

У име Његовог Величанства Краља!

Угарска кр. курија је кривичну ствар Јаше Томића, који је оптужен због уморства и налази се у затвору, и коју је кривичну ствар решио новосадски судбени сто 9. фебр. 1891. под бројем 326., па у којој ствари је решила кр. табла 29. маја 1891. под бројем 582. на основу призива оптуженог, његовог браниоца, краљевског тужиоца, оштећене странке Мише Димитријевића и на основу своје званичне дужности — расправљала у јавној седници од 23. октобра о. г. услед призива оптуженог, браниоца, крал. тужиоца, оштећене странке и по својој званичној дужности, па је донела следећу

Пресуду.

Пресуда нижих судова измењује се како у погледу квалификације, тако и у погледу одмеравања казне, те се оптужени Јаша Томић проглашује кривим због намерног убијства на основу §. 289. и употребом §. 92. па се осуђује, од данашњег дана рачунајући, на 6 (шест) година робовања, од које му се казне рачуна 1 (једна) година и 6 (шест) месеци истражног затвора као издржана. Губитак права на звање установљава се са 5 (пет) година од дана, кад издржи казну. У осталом, наиме у погледу оштете, потврђује се пресуда кр. табле.

Разлози:

Напред промишљена намера, која се изискује код уморства, морала се узети у овом случају као искључена. Хладнокрвно и мирно промишљање не може се довести у свезу са оном јаком узбуђеношћу, која је према исказу сведока, владала са оптуженикoм читаве дане, пре извршења дела. То доказује и она нервозност, трзавица и расејаност оптуженика. Због тога, на основу садржаја и духа закона, као и на основу судске праксе, не постоји уморство, него само намерно убијство.

Ово схватање судија не може да обори онај исказ, који је оптужени под утиском грозног дела, у потрешеном душевном стању изрекао пред истражним судцем, а тај исказ доцније повукао натраг, да је он са промишљеном намером поступао, и да је његово дело уморство, јер та његова у очајању изречена изјава, стоји у противности са доказним чињеницама.

Но промишљену намеру не установљава ни онај разлог нижих судова, да је оптужени бирао средства; — јер прва два ножа није одбацио што је бирао, него што је одустао од намере. Напослетку ни то не доказује предомишљај, што је свог противника кроз три дана чешће тражио и што се спремао за убијство, кад је нож још у колима отворио и дело извршио чим му се дала прилика, јер се сви ти поступци могу извршити и без хладног промишљања.

Установљено је намерно убијство по §. 289. за то, што не постоје услови, који се иште за §. 281. т. ј. да намера поникне у јакој узбуђености и да се одмах изведе, а ни у §. 76.*) установљено неурачунавање није се могло прихватити због стручне лекарске сведочбе и због установљених чињеница.

При одмеравању казне узета је као одлучно олакшавајућа околност, **што је оптужени кроз дуго време, с планом, постепено, и са извртањем чињеница тако гоњен, да му је била у опасности његова лична част, породична срећа, па и материјални опстанак.** (Hogy hosszu idön át, fokozatossan, tervszerűleg és a körülmény félrevezetésével oly módon üldöztetett, hogy egyéni becsülete, családi boldogsága, és anyagi lét fentartása is, veszélyben forgott.) Због чега је и употребљен §. 92.**) ма да не сачињава олакшавајућу околност то, што је оптужени дело признао — као што су то узели нижи судови — јер је дело јавно учинио; па ни то, што убијени противник није хтео да даде часну задовољштину (lovagias elégtételt, двобој) јер не давање такве задовољштине, законито је.

Урачунавање истражног затвора оправдава §. 94.

Иначе се усвајају остали разлози кр. табле као и тамо наведени разлози првостепеног суда.

Будимпешта.

Дарувари, с. р. председник. **Др. Фрања Секељи**, с. р. известилац.

*) Употреба §. 76. донела би ослобођење. Пр. ур.
**) §. 92. употребљује се, кад су олакшавајуће околности тако одлучне и од толиког значаја, да и најблажија казна коју закон одређује изгледа одвише тешка. Пр. уред.

Српско народно позориште.

У недељу била је на реду на нашој позорници већ толико пута преживана „Сеоска лола“, позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Е. Тот. Превео Ст. Дескашев.

О самом комаду било је већ и сувише говора, с тога ћемо се за сад осврнути само на рад појединих глумаца. У првом реду ћемо споменути г. Добриновића (Мита Крадић), којему признајемо способност за извађање комичних улога, коју је и то вече показао, и то само у границама, које су му допуштене, или боље рећи, одређене; иначе (а имали смо прилике више пута уверити се) не износи пред нас комичан карактер своје улоге, већ себе чини смешним. Због чега он то чини, то ће најбоље знати он сам. Ми смо ово изнели као пријатељски савет, обзиром ли на то, да уроди добрим плодом.

Г. Марковић (Сеоска лола) био је у више прилика као стена хладан љубавник, нарочито пак у љубавној изјави, а на лицу му читаш сушту озбиљност, немарност; у осталим моментима био је изврстан.

Између гђе Бакаловићке и гђе Марковићке видиш живи контраст: у првој изражена сушта благост, у другој крајња отвореност; у обема смо гледали достојно заступане дотичне улоге.

Карактер улоге гђе Миљковићке не свиђа нам се; наше је мишљење, да би боље та страна доликовала гђи Бакаловићки. Надали смо се, да ћемо у Ленци, том сирочету, за цело видети какву кротку, благу нарав; на против, пред нас излази живо, несташно девојче, до некле размажено. Заиста, гледајући је такву, човек неможе да стече симпатије према њој.

О осталим улогама не ћемо да говоримо.

А сад ћемо да пређемо на „Париску сиротињу“ (с француског), драму у 5 чинова, с предигром, која је давана у уторак 12. ов. мес.

Ово је дело драматисан роман. Тенденција је добра, морал још бољи; само још да није неких контраста, који јако избијају на површину. Но, да пођемо редом.

За поморског капетана Бернијева можемо слободно рећи, да је права мама. Он, војник, чија озбиљност, мушко срце и мушко држање треба да се огледа у сваком покрету, у свакој речи, он нам приказује праву женску нарав у разговору са банкаром Вилбруном. Помислите само, он каже, како има синчића лепа као он! И ако не излази више од један пут, ипак чини на гледаоца немио утисак.

У банкару Вилбруну (г. Лукићу) гледали смо чедо, каквим обилују сви векови и каквим ће и даље обиловати. Дивно је карактерисана поквареност срца му; он је и најдоследнији карактер међу свима, које смо то вече гледали. У г. Лукићу нашао је збиља достојна заменика.

Карактер кћери му Алиде (гђа Миљковићка) већ није тако јасно обележен; видимо пред собом до крајности самовољну женску, и збиља, чисто уживамо, док нас не изненади оном приликом, кад одлази, да купи милостињу за сиротињу. Њено срце и сиротиња! — Не ћемо се преварити, ако кажемо, да је та улога требала да буде улога гђе Марковићке.

Плантроз, као књиговођа а доцније просијак, био је доследан своме карактеру. Г. Ружић га је изврсно одиграо.

У Бернијевој (гђи Ружићки) гледали смо матер уништену и савладану тешком тугом, али само што та туга није била онако истински изражена, већ некако усиљено, хладно.

На карактер сина јој Андрије (г. Марковић), тог „лепог синчића татиног“, бацају ружну сенку речи, које је пред заручником своје сестре изговорио, да истакне, како је она лепа. Без тога би за цело кроз читаво време игре одговарао свом карактеру; а та једина сувишна реч, квари све и гони гледаоца да посумња о његовим не баш чистим мислима. У осталом, г. Марковић је улози потпуно одговорио.

Сестра његова Антоанета (гђа Марковићка) требала је да буде заступљена у гђи Бакаловићки, која је, по нашем мишљењу, за сличне улоге згоднија; гђу Марковићку смо навикли да виђамо у оним улогама, које одговарају њеној природи, а ова по готову не одговара. С тога се надамо, да у будуће не ћемо имати прилике гледати сличне контрасте.

Каква посла имају у овом комаду гђа Биговљева, син јој Биго, Жуберт и Клодета, ми не можемо да појмимо; све се то могло и без њих одиграти; они ни најмање не допуњују ову игру, шта више и сувишни су. Иначе је Биго (г. Бакаловић) својим комичним држањем натерао публику да се насмеје по који пут и помогао, да не овлада нерасположење њоме.

Него ми разумемо за што су ове улоге биле сувишне; ако се не варамо, овај је комад прилично скраћен, па за то је и овако ужасно сакат.

Молимо онога, ко је у власти, нека се осврне на ове наше примедбе, а нарочито пак на оне, које се тичу подељивања улога. Томе се с правом надамо, пошто је то главни услов напретку појединих глумаца, који су у овој дружини. □

ДОПИСИ.

Београд, 11. новембра. У ствари кованја новца, о чему сам вас у последњем свом допису известио, могу вам поуздано јавити, да је г. Пашић одбио обе понуде, које су биле понуђене од поменутих банака, па је на ново расписао стечај.

— Јуче је произведен за београдског пароха, поп Марко Петровић и посвећен је за зајечарског епископа архимандрит Малентић, те тиме је, на опште задовољство, завршена размирица, која је била настала међу митрополитом и министром просвете.

— Г. Гига Гершић, министар правде, вратио се у Београд.

— Главни одбор за врањску занатлијску изложбу јавља, да ће се ова изложба отворити дана 1. августа 1892. као на дан рођења краља Александра I., а затвориће се 15. августа, бива на дан оснивања „занатлијског удружења“. Даље, у Врањи ће се 21. о. м. према позиву главног одбора за приређивање врањске изложбе, састати збор занатлија, који ће изабрати сталан одбор за приређивање изложбе.

— Како главни одбор „Братства Србо-Македонаца и Старо-Србијанаца“ из Врање јавља, број је свих чланова друштвених достигао 3000. Кад се узме да је друштво пре годину дана основано, онда заиста морамо признати, да је у велико напредовало, достигавши толики број. Сретно и берићетно и даље!

— За управитеља друштва св.-савског место досадањег г. М. Милојевића изабрат је г. Јован Миодраговић, професор.

— Како српске новине из унутрашњости јављају, почео је одбор радикалне странке у Крушевцу сакупљати прилоге за споменик, који ће се подићи радикалима, који су 1883. год. изгинули на Краљевици. Осим тога преостане ли што поделиће се њиховим породицама.

— Дифтерита је почела да попушта. ♁

Бела Црква, 5. новембра. (Наше певачко друштво и припомоћ црквене општине.) Наше певачко друштво постало је тако лабаво, да је у својој лабавости већ неке смртне знаке добило, и ако се не преухитри помоћ каква, то га онда можемо пре као у плашт положеног, него на висини своје 25-годишње прославе видети. Ово су да како жалосне појаве код једног певачког друштва, да се сваки мора брижљиво запитати, од куда та лабавост потиче, и како би јој се могло доскочити. Но нема сумње да није и код нашег пев. друштва као и код других инштитуција где се таки знаци указују, узрок од главе, од управе, јер да је управа чила и здрава то би онда и пев. друштво чило и здраво било.

С тога подижем глас свој теби белоцркванска омладино у име старих оснивача певачкога друштва, пошто ти је на прагу нов избор управе певачког друштва и позивам те, да бираш себи здраву управу, да бираш људе који ће са најживљим радом њиховим дати гаранцију за даљи развитак и бољитак пев. друштва. Аманет нек ти је од твојих старих оснивача, који су великим трудом и муком у бившој српској банатској крајини тој питомој Херцеговини, ту буктињу свести подигли, недај и чувај ту светињу, јер те је она подигла и узвисила у друштвеном јавном животу, да си, данас призната код страних народа а не пак као сироче презрена, оно ти је са песмом дало упознати српску величину, с појањем ти је красило храм божији, оно ти је дало прилике да се упознаш са осталом твојом српском браћом, те да подједнако делите своју ћудљиву судбину. Можеш ли дакле онда равнодушна бити омладино, спрам пев. друштва, које ти сваку гаранцију за морални живот пружа? Не, не, с тога дакле држимо и тврдо смо уверени, да ћеш првом приликом достојно знати свој позив оправдати.

Наша црквена општина припомаже са 24 фор. младог ученика Љубишу Милутиновића IV. разр. мађ. држ. гимназије у Белој Цркви и то услед његовог врло доброг успеха у науци и особитог и ванредног дара његовог у цртању, он је од самог нашег пресветлог краља обдарен. Високо краљевско министарство просвете задржало му је један примерак, који је ремек био, јер није веровати, е дал је то једна млада рука једног 11-годишњег детета радила. У његовој 10. години већ је сликао и новац заслуживао, у другом разреду гимназије насликао је свога професора у неколико потеза, што је опште чуђење изазвало и видите такав један дар божији, место да је склоњен и негован, да пуно ужива своју припомоћ наше црквене општине, а он је више гоњен и мучен шиканима тако, да му та припомоћ горко преседне. Истина да је општина у тој ствари сасвим невина, него је неки А. Васић томе неделу узрок, који је тутор црквени и добија налоге да врши закључке општине у том погледу, те место да правда понос и здраву свест наше општине, а он је већма каља и мути. (А да не ће и ту бити умешан прст Политових трабаната, познатих љубитеља законитости и реда. Уредн. „Заст.“) Тако наш млади ученик, кад је лањске школске године, при отварању школе, отишао код њега, да му се књиге купе, пошто је предавање отпочело, буде од истог одбијен са изговором, да он не може на одборски закључак новце издати, док главна скупштина исти не потврди; наш мали ученик десператан није знао шта да чи-

ни, већ оде самом директору гимназије и замоли га за књиге, овај га најљубазније прими и одмах му све књиге уручи и том приликом му честита на најмилостивијем дару нашег пресветлог краља.

На дуго време после тога састане се главна скупштина, и ствар се нашег младог ученика у прилог његов реши и уједно се изјави г. Васићу највеће негодовање, зашто се нису ученику у своје време књиге набавиле, кад се могло за конвикт учитељски новац без питања главне скупштине издати, за што њему не. Ове године пак на дескредитирање одбора од стране Васића, није млади ученик ни хтео отићи к њему већ поднесе главној скупштини своју благодарност са молбеницом, за припомоћ, коју му скупштина једногласно одреди у своти од 24 фор. Кад се г. Васићу од добротворне задруге Српкиња у Белој Цркви јавило, да је она за младог ученика 12 фор. за погодишњу школарину уплатила, док скупштина своје решење у том погледу не донесе и да се имају исти 12 фор. младом ученику за хаљине дати, то г. Васић одбије, наводећи, да он о томе не ће ништа да зна, већ да ће главну скупштину о том известити и други закључак чекати.

Није ли ово дакле гоњење једног невиног детета, у првом случају да га без књига остави и сад без хаљина? Дакле хоћете да чекате главну скупштину г. Васићу, која ће се после Божића састати, кад зима и благи дани прођу. Није ли то једно гадно дело у ком се само нискост карактера једног необразованог човека види; што се на силу Бога брукате, ако сте уобразили себи, да сте све вашим лукавством подчинили, што вашој ћуди не годи, то се немојте занети да ћете и једно невино дете, које сте па савест узели, упропастити, невиност његова далеко лети, лети у загрљај свесне општине и племените „Добротворне задруге Српкиња“.

Клисурац.

Панчево, 4. новембра. (Панчевачка трговачка омладина и недељни одмор). Оно, што данас у напреднијим државама већ давно постоји, и чиме се ми до скора не могосмо похвалити, овде мислим недељни одмор, узакоњено је и у нашој држави, ал онако половно. Нема сумње о том, да наш министар трговине Барош, није показао добру вољу, да потиштеној трговачкој омладини и радничком свету, тим најновијим законом о недељном одмору олакша. Нећу да испитујем то, зашто је код нас недељни одмор тако половно узакоњен, већ оћу да свратим пажњу заинтересованих кругова, да су се готово сви Чивути трговци подигли, да овај закон о недељном одмору униште. Читам готово сваки дан, како депутације Чивута Барошу досађују, молећи га, да недељни одмор почне важити тек од 12 а не од 10 сати, као што то закон прописује. Пре кратког времена држан је у Будимпешти збор, на којем је било до 600 помоћника, а закључено је, да се министар трговине Барош замоли, да постојећи закон о недељном одмору остане у крепости бар тако као што је сад, по међутим је тај збор изјавио, да би се веома радовао, кад би министар порадио, да тај закон о недељном одмору још у напреднијем духу узакони. По примеру својих пештанских колега, држали су и панчевачки трговачки помоћници збор, на којем је решено, да се на министра Бароша управи петиција, у којој би се тражило, да недељни одмор буде у потпуном смислу недељни одмор, т. ј. да се у недељу преко целог дана дућани никако не отварају. На овом збору је било 70—80 помоћника, и сви су били сложни у том погледу. Панчевачка трговачка омладина учинила је своју дужност, она је подигла глас против неправде и себичности; она је тиме пештанским Чивутима трговцима довикпула: себи руке. Кад год се тицало какве хуманитарне, напреднije и племените ствари коју ваља заступати и бранити, видили смо нашу честиту омладину у првим редовима. Но моје је мишлење, да на овом најновијем кораку, који је панчевачка трговачка омладина учинила, не би требало остати. Она треба и даље да ради и да се бори, са свима онима, који напредно, право и поштено мисле. Овом приликом оћу да упозорим трговачку омладину и по другим местима а поглавито трговачку омладину у Новом Саду, Бечкереку, Сомбору, Вршцу, Кикинди, Белој Цркви, Земуну, Руми, Митровици и другим местима на југу Угарске, да сличне кораке учине, па кад буду мин. трг. Барошу стигле молбе са више страна, он ће као човек, који се истакао као реформатор, свакако узети у обзир праведну молбу опште трговачке омладине, а неће се осврта ти на назадне жеље будимпештанских Чивута, који би хтели да воде главну реч у тако важној ствари. Један народ који не води рачуна о свом напретку и просвети, тај народ заостаје за другима и не само што заостаје, него тиме сам себи копа гроб, у који се мора стровалити. То исто важи и за поједине сталеже. Оће ли трговачки сталеж, тај моћни фактор и срце народне интелигенције, допустити, да му Чивути кроје капу?

Трговачки помоћник је до скоро био јако спутан. Од најновијег времена, од кад је ступио закон о недељном одмору у живот, пружено му је парче слободе, да може то употребити за своје стручно усавршење и умно образовање, а против тога ето раде Чивути. Препоручујем најтоплије свој трговачкој омладини на југу Угарске, да затражи код министра Бароша, да закон о недељном одмору усаврши и у најнапреднијем духу спроведе, као што је то у Енглеској, Француској, па у најновије доба и у Србији. Дакле на посао, не оклевајмо!

Срдан Стражаревић.

Вести из места и са стране.

50 милијона рубаља. Чисто човека пројуре неки чудни осећаји кад прочита ту грдну своту. Па тај грдни новац поклонио је — како из Петрограда брзојављају — руски цар, из својих приватних средстава, оним својим поданицима, који страдају због неродице жита! Заиста царски дар о каквом није свет чуо од најстаријих времена! Па није ни чудо да Руси свога цара управо обожавају, јер је он у сваком погледу прави отац народа свога — његово срце плаче кад народ његов плаче; он се радује кад се радује његов народ. Па и ми, поносни што смо Словени, кличемо из свег срца: Слава му!

Забава овдашњег певачког друштва, у корист српског учитељског конвикта. У среду приређена је у вече у великој дворани „царице Јелисавете“ забава, са одабраним програмом. Посета је била веома слаба, тако да ће се једва трошкови моћи покрити. Ово је за највећу осуду. За сада оволико на брзу руку, а о свему овоме за идући број опширније, где ћемо по заслузи и непристрастно рећи сваком своје.

Очевидац.

Померио памећу. Пишу нам из Сомбора: „Мита Петровић, професор на овдашњој препарандији и велики природњак, умно се разболео и у уторак 12. о. м. одведен је у Будим-Пешту, да се лечи. Болест се састоји у запаљењу срчи и ртењаче, што је уватило и мозак; а узрок томе је силно умно напрезање и телесна болест. И тако опет остаје овдашња учитељска школа без једне професорске снаге“. Мита Петровић је и посланик на срп. нар. црквеном сабору, и то један од оних који су гласали за Георгија Бранковића. Он је врстан књижевник српски.

Изабран за члана академије. Гласовити слависта, професор на бечком универзитету, др. Ватрослав Јагић изабран је за редовног члапа академије науке у Минхену.

Председник кр. срп. академије. Г. Стојан Новаковић, чувени српски књижевник, биће именован, као што се проноси глас, за председника кр. срп. академије у Београду.

Туђин — добротвор. Читамо у београдским новинама, да је пок. Тодор Херман, бивши кафеција у Београду, завештао општини београдској суму од 10.000 динара уз налог да се тај новац уложи под интерес и да се све дотле капиталише, док не нарасте толика свота, којом би се могла основати и издржавати школа за глуво-неме. Добар пример нашим имућним људма, којима је девета брига помагати невољнике.

Прешли у православље. „Час“ јавља из Кијева, да је од 15.000 Чеха, који су насељени у Волинији, до сад прешло на православље њих 9000. У Чешким школама је обука руски.

Фина ли лукавства. Читамо у „Obzoru“ (бр. 265.) чланчић, који је написао један од познатих хрватских Србождера, псеудо-историчар (за што га зовемо „псеудо-историчарем“ оправдаћемо онда, кад изнесемо доказе да г. Вј. Клаића није женирало пренети, по коју страницу из историје Србина Стојана Бошковића у своју. Ур.) Вјекослав Клаић, а који носи натпис: „Svim poštenim i pametnim Hrvatom u domovini i izvan nje“. У том чланку Клаић се бојаги срди на неког дон-Кихота из уредништва „Hrvatske“ што му је овај пребацио, да не ради патриотски, кад је могао да у једном свом делу напише, да су се Хрвати звали у пређашње доба Словинци, а Хрватска словинска земља! Чини се да је Вј. Клаићу добро дошло то пребацивање од тога дон-Кихота, јер му се пружила добра прилика, да се опет дотакне већ одавна решена питања о Дубровнику па да на овај фини начин, онако смирено и понизно нагласи како је далматинским писцима било име словинско идентично са хрватским, те тако су следователно песници далматински најпосле дубровачки, сами овејани Хрвати. — Наравно и овај чланак тога историчара дише шупљим фразама, избаченим хиљаду пута а правих доказа, који треба да увере читаоца о истинитости његове тврдње, нема баш нимало. Вала тешко оно ме ко вас не познаје или не ће да познаје, као нека извесна господа на жалост Срби. Него они ће кусати онако, као што су дробили!

Сукоб лађа. Јављају из Одесе, да се је товарна лађа „Свети Николај“, која је одатле са житом отпутовала, сразила не далеко од Одесе са енглеским паробродом „Dunby“. Енглези хтедоше спасти људе са лађе руске, али капетан и момчад на броду оклеваху да оставе брод, мислећи свеједно да не ће потонути. Кад је после тога енглеска лађа отпловила потону „Св. Николај“ а с њим и она момчад, која на лађи беху.

Ухапшен Црногорац. Читамо у немачким новинама, како лондонском „Times-у“ јављају из Софије, да су у Рушчуку затворили једног Црногорца, кад је излазио на обалу са једног пароброда Гагаринова друштва Узрок да је томе тај, што је исти Црногорац рекао: да зна власт ко сам, одмах би ме затворила, по што сам ја убијца Белчева. Ово наводимо с тога што су и неки „српски“ листови били тако детињасти па сасвим озбиљно донели ову нотицу. Да је тај Црногорац био паметан као што су ти листови, односно њихови уредници, уверени смо, да би и ту лудост могао починити.

Ватра у манастиру. Прашке новине јављају да је неки дан букнула ватра у бонници милосрдних сестара. Ватру, кажу, да је проузрочио некакав чувар, из освете, што му је настојатељка манастира била запретила да ће га отерати због тога што је проводио љубав с некаквом куварицом. За то је исти чувар одмах после тога запалио своју собу, узео револвер и отишао к својој љубазници те у њу неколико пута испалио, озледивши је лако; затим је и на себе пуцао ал' не мога погодити. Међутим ватра буде од приспелих ватрогасаца угашена а злочинац ухваћен и предан суду, да му да што је заслужио.

Дубока старост. Читамо у страним новинама ову занимљивост: „У Малој Азији у Сиву живи старац, коме је сада 152 године. Још је врло здрав и окретан. Од целог свог порода нема сада никога у животу осим једне унуке, којој је сада 62 године.“

Уходе. Руске новине доносе вест, да је руска полиција ухватила на граници руско-аустријској, а у вароши Радзивилу, две аустријске уходе, који су били толико смели, да су се увукли и у саму канцеларију окружног команданта, не би л' наишли на какве тајне планове. Али путем до суда измакну обојица руској полицији и пређу на аустријско земљиште. Због тога руска полиција, у пратњи једног судског чиновника, би принуђена отићи на аустријску страну, те код обојице предузети строго преслушавање.

Троје осуђено на смрт. Ових дана стојала је пред поротним судом у Јичину нека Марија Јанда; скупа с њом су била два слуге, оптужени су сви троје ради убијства. Јанда је на име живела у неслози са својим мужем па га једном, помоћу својих слугу, веже и довуче до ђубришта, где га она два притисну на земљу, а Јанда левала воду из ђубришта на њ вичући му: „Напиј се сад воде“, док није сиромах човек после великих мука издануо. Сви троје осуђени су на смрт.

Нова Барбара Убрик. У једном месту у Чешкој нашли су ових дана људи на грозно откриће. У једној мрачној, влажној собици нађоше једно женско створење. Поменута женска је пре 20 година била полудела, а њезин род, желећи је уклонити од себе, затвори је у ту собицу, где је ових дана нађена. Тамошњи суд је у овој ствари с места повео истрагу.

Маст против ревматизма. У новинама „Semaine Médicale“ лекар Китл препоручује као врло добар лек за местимичне ревмат. болове маст од белог воска, свињског сала и хлороформа; спремити таку маст није тешко: на 5 делова белог воска 15 делова свињског сала и топи се заједно на слабој ватри; кад се затим смеса олади, додаје јој се мало по мало 5 делова хлороформа. Хлорофорам се лако меша са тим масним супстанцијама и тако се добија маст, која је готова за употребу; њоме се намаже парче платна и метне се на болесно место па се чистом крпом (пешкиром) обавије.

„Д. Л.“

Најмлађи супрузи. У Француској, у општини Леспару нека девојчица, којој је тек 13 година, родила је кћер, и то сасвим здраву. Поменута девојчица управила је молбу на председника републике, у којој је замолила допуст за удају, што јој је и одобрено. Млада је рођена 1878. год. а младожења 1870. год.

Гигантска флаша. Највећа флаша стаклена налази се у једној гостионици у Њу-Орлеансу (у Америци). У пречнику има дванаест метара, а у висину досиже шеснаест метара. У тој флаши била је пре неког времена игранка; посета је била многобројна, а улазило се помоћу машине кроз грло од боце. Шта још не ћемо доживети!

Парница Туфар-Фукач због уморства. Главна расправа, која се била повела против речених особа, довршена је 1. о. м. Туфар је проглашен невиним, и то 8 поротника изрекоше да је невин, а 4 да је крив. Оптужени је доказао, да је целу ону ноћ, кад је убијство овршено, био код своје љубазнице; па основу тога није му се могло пребацити суделовање у томе уморству. Правога кривца у овом злочинству, Фукача, јако је изненадило, кад је чуо да је Туфар невиним проглашен. Причају да је био јако узрујан те читава два сахата ни с ким није говорио, већ је замишљен седио. За тим је заискао да му пошљу свештеника да се исповеди. И збиља свештеник је код њега подуже провео, но каже се, да му није хтео да опрости грехе; шта је пак он исповедио, не зна се за сигурно, по што свештенику његова свештеничка дужност налаже, да не одатајне. По одласку свештеника, окривљеник је непрестано захтевао да му доведу мајку, јер има с њом важна говора. Што буде даље у овој ствари јавићемо.

Трговина с пивом. Год. 1889. Аустро-Угарска је извезла пива за вредност од 11,500,000 дин.; Њемачка за 15,900.000 дин.; Француска за 1,500 000 дин.; Вел. Британија за 37,100.000 дин.; Сједињене сев. амер. државе за 1,300.000 динара.

Увезла је Француска највише — за 9,900.000 дин.; за тим долазе: Сједињене Државе за 5,700.000 динара; Њемачка за 5,500.000 дин.; Белгија за 1,900.000 дин.; Вел. Британија за 1,400.000 дин; Аустро-Угарска за 1,400.000 динара; Швајцарска за 1.400.000 динара.

„Д. Л.“

Нов Зевсов кип. Немачке новине јављају о једном занимљивом открићу. Кад су радници копали на брду св. Бернарда темељ једног старог храма, наиђоше на једну статуу, за коју стручњаци рекоше, да представља Зевса. Кип је израђен као ни један од до сад пронађених кипова, а сачуван је врло добро. Кип, који је дуг 40 сантиметара, узео је тамошњи манастир.

Кратке вести. У Невесињу и Требињу у Херцеговини, био је ових дана земљотрес, који је 4 секунда трајао. — 8. о м. умрло је од капље славни мађарски драматски песник, Г. Чики у 49. години живота. — По најновијим подацима има у Србији 26 штампарија. У Београду самом има 12 штампарија, дакле скоро пола; у држ. штампарији ради неких 200 радника. — Пруски министар правде изнео је у министарском већу предлог против неморалности. Прими ли се тај предлог, строго ће се казнити сваки онај, који буде ишао на руку ширењу неморала. — Јављају из Лавова, да су 8. о. м. непознати лопови увукли се у тарнополску штедионицу те украли око 30.000 фор. — Пруска влада изагнала је из Тилсита учитеља руског језика, Баковица, као тобож шпијона руске владе. Баш су ти Немци јуначине; они су највећи шпијони па увек миришу шпијонажу. — Јављају из Петрограда да се ових дана код Домнина срушио у реку један жељезнички влак. Потанкости овога догађа још нису познате. — Арбанаси из Драча закључили су у свом народном збору да се укине крвна освета. — Пре неколико недеља потонула је некаква лађа код Млетака, за коју се држи да је из далматинског приморја. — Др. Миленко Веснић, секретар срп. посаобине у Цариграду, дао је оставку на том звању, која му је и уважена.

Трговина.

Нови Сад 14. новембра. Од два три дана овамо блага кишица непрекидно пада, а као што изгледа падаће још а грмљавина и севање муња пропраћа кишу. Време је иначе пријатно и топло баш као у пролеће. Усљед кишовитог времена врло се слабо довози храна на нашу пијацу, рад дакле никакав није. Цене су остале по старом и то: Пшеница 10 ф. 80—90 н. Кукуруз 5 ф. 40 н. Зоб 6 ф. Јечам 5 ф. 80 н. Наполица 9 ф. 90 н. Све од 100 килограма. — Вести које нам стижу са горњих пијаца нису повољне, јер рад у овој недељи није био напредан. Свакако је и то узрок, да је такова лабавост и на нашим пијацама.

Поврће. Овај продукат је у цени напредовао, јер све више и више се тражи и разноси на стране пијаце. Цене можемо овако забележити: Лукац 4 фор. Кромпир 3 фор. Пасуљ бели 8 фор. Пасуљ жути 8 фор. 50 н. Све од 100 килограма. — Купус се продаје по 3—5 фор. од 100 главица.

Са осталих пијаца немамо ништа новог. Рад је никакав а и цене су остале баш као и прошлог пута. Продавало се:

Теоци 15—25 ф. по ком.
Овци 7—11 ф. по пару.
Свињи дебели 35—36 ф.
Свињи млади 34—35 фор.
Маст 52 фор.
Сланина 52 фор.
Све од 100 килограма.

*

Будимпешта, 14. новембра. На житарској пијаци било је данас слабо проће, истина нудило се живахно, али воља за куповањем била је ограничена. Промет је изнашао 9000 м. ц. са ценом од 5 до 10 нов. нижом. У другом зрну било је слабо рада, цене су остале старе. — Продавало се пшеница потиска, бачка и банатска по 11 ф. 30—60 нов. Све на три месеца. — Закључивано је и то у врло малом обиму: Пшеница за пролеће 11 ф. 31—33 н. Кукуруз за мај-јуни 1892. год. 6 фор. 18—20 нов. Зоб за пролеће 6 ф. 59—61 н. Репица за август и септембар 1892. год. 14 ф. 30—40 н.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 14. новембра.

Дукати — — — — — — — —	5·62
Наполеондори — — — — — —	9·36
Немачка марка — — — — — —	58.15
Лондон — — — — — — — —	117.90

Новије вести.

Париз. Архиепископ Гут-Сулар од Е-ја осуђен је ради увреде министра просвете на 3000 франака глобе и на накнаду казненога поступка.

Берлин. У уторак у 1 сахат после подне био је у почаст министра Гирса ручак, на коме су присуствовали руски посланик гроф Шувалов, посланички саветник гроф Муравјев, кнез Радзивил, министар Ведел, државни секретари барон Маршал и барон Ротенхан и генерали Вердер и гроф Ведел.

Берлин. Цар је примио Гирса. Аудијенција је трајала 20 минута.

Рим. Службени лист саопштава именовање 26 нових сенатора. Међу именованим налази се и бивши посланик у Петрограду гроф Грети.

Петроград. Приликом железничке несреће, на мосту преко Опухе пала су четири последња вагона у воду. Двадесет је особа мртвих, а десет тешко рањених.

Рио де Жанеиро. Генерал Рајкото досадањи потпредседник републике, преузео је председништво место Фонсеке, који је отступио.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

САНДИЋЕВ НАЈСТАРИЈИ КАЛЕНДАР

ГОДИНА 43.

ГОДИШЊАК

ВЕЛИКИ СРПСКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР

С БИБЛИОТЕКОМ ЗА НАРОД

ЗА ПРЕСТУПНУ ГОДИНУ

1892.

СА 22 ЛЕПЕ СЛИКЕ И ЈЕДНОМ НАСЛОВНОМ.

Садржај „ГОДИШЊАКУ“ је: Календарион најпотпунији, с белешкама разноврсним, поучним за народ; — знамените године од створења света, и знамените године српске. — Мухамедански календар. — Јеврејски календар. — Време. I. По менама месеца. II. По ветру. — Четир годишња времена. — Сунце и наш сунчани систем. — Нешто о планетама по веровању старих и по данашњој науци. — Помрачење сунца и месеца. — Рађање и залажење планета у години 1892. **(Први део уредио проф. Андрија М. Матић.)** — Светли владарев дом у Аустро-Угарској монархији. — Аустро-Угарска монархија. — Земље и владари у Јевропи. — Православни српски црквени великодостојници. — Напредујемо ли или назадујемо ми Срби у ових крајевих. Од А. Сандића. — Смрт краљевића Андријаша. Из спохватица **Змај-Јована.** — На благдан Савин. Од Срб-Костадина. — Земља небо на суд богу звала. Од Љ. Михајловића. — Гроб архимандрита Јована Рајића у манастиру Ковиљу. Од А. Сандића. — Покајевица. Од Бл. Бранчића. — Нишанџија. Од Јанка Веселиновића. — Црна Гора и Црногорци. Од Љубомира П. Ненадовића. — Млеко најбоља храна људска. — Суђено је. Чланак против сујеверија. Од Стеве Миловановог. — Наши знаменитији људи старијег и млађег нараштаја у слици и у речи (кратак животопис): Краљ од Србије Александар I., Стојан Новаковић, Милош Димитријевић, проф. Васа Пушибрк, проф. Јован Грчић, Лазар Дунђерски, Васа Живковић, Исидор Ћирић, др. Теодор Мандић, Ђорђе Кода.

У великога календара **„ГОДИШЊАКА“ библиотеци за народ** ради забаве ове су **приповетке и песме**: Последња нада. — Код Буњевца на селу. — Српске народне песме. — Гајдаш и виле. Од † Лазе Нанчића. — Силом берберин. — На Бадње-вече. — Ухапсили колеру. — Кнегиња Долгорукова. — Учинио — као Бранковић. — Цара Петра кћи. — Мало шале.

СЛИКЕ су у „Годишњаку“ за 1892. 1. Насловна слика: **Свети Ђурађ на коњу.** — 2. **Јован Рајић** архимандрит ковиљски. — 3. **Манастир Ковиљ у Бачкој.** — 4. **Стара црква манастира Ковиља.** — 5. **Капела свете Петке** Српкиње крај манастира Ковиља. — 6. **Стојан Новаковић.** — 7. **Његово Величанство Александар I.** — 8. **Милош Димитријевић.** — 9 **Споменик руском цару ослободитељу, Александру II. у Москви.** — 10. **Професор Васа Пушибрк.** — 11. **Професор Јован Грчић.** — 12. **Пепељуга.** (Види српску народну приповетку у збирци Вука Ст. Караџића.) — 13. **Др. Теодор** плем. **Мандић** од Ривице. — 14. **Лазар Дунђерски.** — 15. **Манастир Грачаница,** задужбина краља Милутина. — 16. **Манастир Св. Арсенија у Пећи,** црква старе српске патријаршије. — 17. **Ђорђе Кода.** — 18. **Исидор Ћирић.** — 19. † **Прота Василије Живковић.** — 20. Слике из дечијег живота: **И рундов хоће да живи.** — 21. **Српкиња у призренском оделу.** — 22. **Српкиња из Далмације** (из околине Дубровника).

Цена је „ГОДИШЊАКУ“ **САМО 35** новчића а са „**БИБЛИОТЕКОМ ЗА НАРОД**“ **стаје 50** новч.

Све **већи одзив** од стране купаца нашега, **најстаријег календара** овог — омогући нас, да је овогодишња **књига ова народна** за **по табака** садржаја већа.

Нашим комисионарима дајемо уобичајени рабат, а свима препродавцима **за готов новац** (per Nachnahme) **33⅓ процента. Они, који желе календаре у комисијон узети, нека нам се одмах јаве.**

ПРЕМИЈА УЗ ВЕЛИКИ „ГОДИШЊАК“ (ПО 50 НОВЧИЋА).

ВРЛО ЗГОДАН УКРАС ЗА СВАКУ СРПСКУ КУЋУ!

Наше поштоване поједине купце чинимо пажљивима на ову доиста врло јефтину

ВАНРЕДНУ ПРЕМИЈУ УЗ ВЕЛИКИ „ГОДИШЊАК“

а та је ова: ко нам уз календарску цену пошље **САМО 10 НОВЧИЋА** добија о нашем трошку једну слику као премију. — Слике су за премије ове:

Др. Св. Милетић. Лаза Нанчић. Краљ Александар I. Др. Ђ Натошевић. Руска царица.
Јаша Томић. Свет. Марковић. Краљица Наталија. Руски цар Александар III. Руски престонасл.

Свака слика је на најфинијем картону вештачки израђена а од прилике двапут већа него наш „Велики Годишњак“.

Пробитачност ову чинимо само из тога разлога, што нам је овим начином жеља, да може сваки српски дом са српским сликама уз јефтину цену — тако рећи бадава — украшен бити. Продајна цена ових појединих слика стоји 50 новч.

Умољавамо поштоване купце да уз такову поруку означе коју слику изабрао буде, која ће му се о нашем трошку бесплатно послати.

НОВИ САД, месеца октобра 1891.

СРПСКИ КЊИЖАРИ И ШТАМПАРИ

БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

538

Дописница уредништва.

Штиљанов. Изволте послати наставак и свршетак овога прилога, који сте нам послали за подлистак. Овако вам не можемо ништа поуздано казати.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(НЕДЕЉНИ РЕД ПОЗОРИШНИХ ПРЕДСТАВА.)

У суботу 16. новембра први пут: **„Три жене у један мах“.** Шаљива игра у 1 чину, од Александра Космара, превео Окомир. — За тим: **„Партија пикета“.** Шаљива игра у 1 чину. По Фурнијеру и Мајеру, превео Ф. Оберкнежевић.

У недељу 17. новембра први пут: **„Врачара“.** Слика из српског живота у 3 чина, с певањем, написао В. М. Миљковић. Музика од Пихерта.

†

Својим пријатељима и свом штованом грађанству јављамо, да ћемо нашој незаборављеној јединици кћери

АНИ ЂУРИЧИЋ

у недељу 17. (29.) новембра о. г. полгодишњи парастос у светој вознесенској цркви давати.

Знања ради јављамо да ће прво света божија служба, а затим парастос бити.

У Руми 12. (24.) новембра 1891.

Ожалошћени родитељи:
Јов. А. Ђуричић.
Ленка Ђуричић.
Александар Ђуричић брат.

Прво ц. к. прив. дунавско паробродско друштво.

РЕД ПЛОВИДБЕ

путничких лађа од 3. (15.) октобра до конца новембра 1891.

Из Новог Сада у Сланкамен, Тител: средом и недељом 2¼ сата после подне

Из Новог Сада у Земун, Београд, Ораву: средом и недељом у 2¼ сата после подне.

Из Новог Сада у Будимпешту: недељом и четвртком у 10½ сати пре подне.

АГЕНЦИЈА

ОГЛАСИ.

Pain-Expeller — са ленгером.

Ово давнашње признато и на хиљаде начина опробано средство за трење против **костобоље, прозеба, севања у костима** итд., нарочито се на ово уповорује и препоручује. Цена је **40** и **70** новч. једној боци и може се добити у скоро свакој апотеци.

573 **Само са ленгером је право.** 1—

ТРАЖИМО ПРАКТИКАНТА

СА ЛЕПИМ РУКОПИСОМ.

СТОЈКОВИЋ И ХЕРЦ,
у Сегедину.

568 3—4

КОЖАРСКА ТРГОВИНА

ПАЈЕ МОМЧИЛОВИЋА И ДРУГА

препоручује своје ново и одабрано стовариште као

бринских ђонова и осталих других кожа

из најчувенијих фабрика и то у највећем избору а по најјефтинијој и строго утврђеној цени. Поруке са стране обавља ова трговина најтачније и на потпуно задовољство сваке поштоване муштерије.

Паја Момчиловић и друг
у Панчеву.

566 3—3

ИНЈЕКЦИЈА И ПИЛУЛЕ

ДР. МИЛЕРА

ГЛАВНОГ ШТАБНОГ ЛЕКАРА 524

зготовљене по лечничком пропису и од лекара препоручене као ванредно сретство против сваке Gonorrhoe (Катара, тока). Шта више помаже и код застарелих болести. **Успех се показује за неколико дана.** Цена је за болести у зачетку бр. I. 1 ф. 60 нов. са лечничким упутством за употребу. Бр. II. за застареле и кроничне болести 2 ф. 50 н.; а поштом 25 нов. више. Добија се само у главном стовариштu, где се производи: **St. Georgs Apotheke, Wien, V. Wimmergasse Nr. 33.** — камо се и све писмене поруке упућују. 6—10

Интересантна забава за прекратити дуге зимње вечери јесте **неопходно потребна** играчка **„ЗАГОНЕТНИ КРУГ“ право је само са ленгером.** Цена 35 новч.

Много хиљада родитеља дошло је до уверења од какве је користи по дечије изображење

„ДЕЧИЈА НЕИМАРСТВА“ — СА ЛЕНГЕРОМ
(Anker-Steinbaukasten)

о чему се похвално и са признањем изразило. — Доиста нема тако прикладне и духовите играчке како за децу тако и за одрасле! Ближи извештај како о напоменутој **„дечијој архитектури“** тако и о **„загонетном кругу“** налази се у нашем илустрованом ценовнику, који требају родитељи што пре да набаве (шаље се бесплатно и франко) како би за времена изабрати могли прикладан **божићњи поклон** за своју децу. Све **„дечије неимарство“** без штитне марке „Ленгер“ обичне су за допуњавање, и бескорисна подражавања, зато треба изрично искати само

право Рихтерово „дечије неимарство“ са ленгером

која како за прошлост тако и за будућност остаје недостижна, и једина која се потпуно и правобитно може надопунити. Добија се у свима бољим трговинама играчки са ценом од 35 новч. до 5 фор. и скупље.

F. A. Richter & Cie., прва аустро-угарска и ц. кр. творница **„дечијег неимарства“** Беч, I., Nibelungengasse 4. Rudolfstadt, Olten, Rotterdam, London, New-York, 310 Broadway.

572 1—

СТОВАРИШТЕ

ПАНТЕ СПАИЋА СИНА

У МИТРОВИЦИ

ПРЕПОРУЧУЈЕ ЗА ЗИМСКУ СЕЗОНУ:

Штофова вунени за женске хаљине у финим квалитетима, модерне боје, са свилом вежених.

Даменфланела за зимске елегантне костиме, девиринаних у разним бојама.

Порхета у постојаним бојама нове мустре за кућне женске потребе. Бела шнирл и пик порхета.

Молдона вунена, изврсне каквоће у свима бојама.

Столних чаршава и салвета, бели, дамаст, и у бојама све величине.

Гарнитура креветских, од рипса и гобелина нови десени.

Завеса за прозоре, нецованих, белих и крем, од јуте у разним бојама.

Кишобрана најбоље врсте са аутоматом у свили, клоту и атласу.

Платна кончана, креаза и румбургера, шифона инлета; српски уснивана и сади платна.

Шешира женски, за госпође, од филца, сомота и свилена блиша, нови фасони, укусни модели.

Капе женске (Mützen) за децу и госпође, са новим ауфпуцом, разни фасони.

Свиле у свима бојама и квалитетима за женске хаљине.

Јоргана, сатинских, кашмир и свилених у свима бојама.

Марама зимских, од тешке чоје и вунице, у свима величинама.

Трико-рекли женски, у свима новим бојама и финим квалитетима.

Штофова за мушка одела, врло велики избор, шевијота и лодна штајерског, камгарна француског, за елегантне израде, кочмена и трикоа за горње хаљине, еластика и мандарина за фине зимске капуте.

Первијена и доскина, најфинијег за салонска одела.

Путни бунди (Reisepelze) са шопном и ердељским црним кожама постављених од доброг тифла за ношњу дуготрајне.

Зимска одела готова за децу и дечаке у добрим израдама.

Одеће готове за господу, од зимски шевиота, камгарна. и разних бринских штофова у свима величинама.

Капута зимски, дугачки и кратки, од финога еластика и мандарина, чупави од монтењака најновије фасоне.

Ловачки капута од штајерског лодна са штофом и кожом постављених.

Микадо капута постава и огрлица од кожице опусуна, изванредно топли, врло угодна ношња.

Менчикова за господу и дечаке од лодна и енглеска шевиота, за кишу и путовања.

Капа мушки од фина первијанера и астрахан-кожица, од плиша, кримера и штофа, са кожицама и свилом постављених.

Капе кожне јагњеће црне, ердељске натуралне.

Женски зимски мантила велики избор, за госпође у најмодернијим фасонама, од свилена плиша, солејла и камгарна.

Огртача женски (Regenmäntel) са штуартрагном и новим рукавима, са позаментријом богато извежених, најновији фасони у свима бојама.

Жакета за госпође и девојчице, од фина зимска солел камгарна, у разним бојама.

Бундица женских, постављених са кожицама, од чоје, сомота, атласа, броката бизном и канином перважених.

Променад-мантлова (Raad-Mäntel) од црна и драп, енглеска шевиота.

Муфова и женски огрлица, за госпође и девојчице, од скалскина, бибера, бизама, канина црна и бела, у разним квалитетима.

Кошуља мушких белих и шарених у свима квалитетима.

Наручбине за мушка одела израђујем у сопственој кројачкој радионици по најелегантнијим фасонима бечке моде, на опште задовољство мојих муштерија, брзо и солидно.

ЦЕНЕ ВРЛО УМЕРЕНЕ.

484 8—18

ДО САДА ЈОШ НЕНАДМАШЕНО.

В. МАГЕРА

права, очишћена

МАСТ ОД РИБЉЕ ЈЕТРЕ

(LEBERTHRAN) 503

ВИЉЕМА МАГЕРА У БЕЧУ.

Испитано од првих медицинских ауторитета **због лаке сварљивости** и за децу препоручено и прописано, у свима случајевима где лекар с успехом намерава постићи ојачање целог организма, нарочито плућа и груди, побољшање сока и чишћење крви у опште — **флаша по 1 фор.** — на фабричном сложишту, Беч, III./3., **Heumarkt 3.**, као и у највише апотека и спецерајских трговина, у аустро-угар. монархији праве ове масти добити.

У Новоме Саду: код гг. **Јов. Грозингера, Г. Плавшића,** апотекара. **Браће Вагнера** и **Љ. Стефановића,** трговаца. 4—18

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.

Додатак „Заставе“ к броју 173.

„ЈЕДИНСТВЕНИ СТАТУТ“.

(Наставак.)

ДОДАТАК.

О српским вероисповедн. забавиштима.

ГЛАВА I.

Цел и средства забавишта.

§. 418. Цел забавишта је: да помаже дечије васпитање пре школског доба, да дечије тело, чула и дух развија и за наставу у основној школи спрема.

§. 419. Средства забавишта су: игра, рад, посматрање појединих предмета и слика и разговор о истима, причање, певање и радови у врту.

§. 420. Свако учење слично оном по школама искључено је из забавишта.

§. 421 Дружење и сви разговори у српским вероисповедним забавиштима бива само на српском језику.

§. 422. План за забавишта издаје народно-црквени Школски Савет по преслушању митрополијског учитељског збора.

ГЛАВА II.

Уређење забавишта

§. 423. Здање забавишта мора бити на здравом, сувом и мирном месту, а поред тога у средини оних породица, из којих ће деца забавиште походити.

§. 424. Зграда за забавиште мора бити:

1.) од једног боја, да се деца не пењу по силним степеницама;

2.) тако окренута, да деци долази светлост с леве стране;

3.) подељена на две дворане, које треба да су четвороуголници или правоуголници и да на једно дете долази 0·7 до 1 кв. м. простора;

4.) снабдевена са довољно прозора, који морају одговарати величини зграде, и поред којих мора бити удесна вентилација;

5.) у дворанама да су добре пећи, које гориву дотичног краја одговарају;

6.) поред горњих дворана да има једну мању за чување одела и остављање непотребних ствари;

7.) поред здања да има довољно нужњака за децу од $2^1/_2$—6 год., који морају бити за здање сувим ходником везани.

§. 425. Забавиште мора имати ове опреме и справе:

1.) довољни број клупа са наслонима и столова, а једно и друго мора бити у саразмеру са дечијим узрастом;

2.) више столица за одрасле, сто, ризницу и сахат;

3.) све сандуке по Фребловом суставу за забаву и рад, довољни број нужних предмета, слика и књига;

4.) на прозорима завесе угасите боје;

5.) у одаји за одело нужни број вешаљака.

§. 426. Уз зграду забавишта долази врт за игру и рад, који мора бити:

1.) према броју деце довољно пространи;

2.) општи део засађен дрвећем и засејан травом, где ће се деца играти, засебни део подељен на лехе, које ће деца посепце обрађивати.

§. 427. У свима деловима забавишта и врта мора бити највећа чистота, те да увек буде свугде свеж ваздух.

ГЛАВА III.

Права и дужности општина, родитеља и деце.

§. 428. Забавишта могу подизати општине, задруге, породице и поједине особе.

§. 429. Свака православна српска црквена општина, у којој има 30 деце за забавиште, има исто о своме трошку подићи и издржавати.

Једно забавиште могу полазити највише до 80 деце; чим тај број пређе, има се установити паралелка или и друго забавиште.

§. 430. Ако црквена општина нема довољно средстава, то може на чланове своје ударити прирез, који не сме прећи 3%.

§. 431. Забавиште полазе деца од $2^1/_2$ до 6 година без разлике пола и сталежа бесплатно.

§. 432. Полажење забавишта подједнако је обавезно за сву децу без разлике спола.

Родитељи, који не буду слали своју децу у забавиште, подпадају под казну, као што је то прописано за српску вероисповедну основну школу.

§. 433. Забавиште се дели на млађи и старији разред, први полазе деца од $2^1/_2$ до 4, а други деца од 4 до 6 година.

§. 434. Забавиште је отворено целе године, и деца се у њему забављају дневно изузимајући недељне и празничне дане, зими од 9—12 часова пре — и од 2—4 сахата после подне, лети од 9 до 12 часова пре — и од 3—5 часова после подне.

Одморни дан је субота после подне; преко године је 1 месец дана велики одмор, кад црквено-општински школски одбор за најзгодније нађе.

§. 435. Уписана су деца дужна забавиште уредно полазити, а ако које дете мора изостати, то се мора забавиљи благовремено јавити.

§. 436. При примању у забавиште мора се за свако дете доказати лечничком сведоџбом, да је са успехом каламљено или да је имало богиње, и да не пати ни од какве болести, што би могло на штету друге деце бити.

§. 437. При пријему као и распусту дечијем приређују се прописане забаве.

§. 438. Црквене општине бирају забавиље као што бирају учитеље и учитељице на основним школама и подносе их истим путем вишим народно-црквеним школским властима на потврду и одобрење ради издавања декрета.

§. 439. Више народно-црквене школске власти могу одбацити избор, ако изабрана забавиља нема прописане квалификације, или ако је при избору било формалних погрешака.

§. 440. Задруге, породице и поједине особе, које хоће да подигну српско вероисповедно забавиште, дужне су то учинити по прописима ове уредбе, те с тога оснивање забавишта морају пријавити надлежном епархијском школском одбору ради одобрења.

§. 441. Ако задруге породице и поједине личности при подизању забавишта не би могле или хтеле испунити прописе ове уредбе, то им народно-црквене више школске власти могу оснивање српског вероисповедног забавишта забранити.

ГЛАВА IV.

Образовање забавиља.

§. 442. Ради образовања забавиља оснива се помоћу народних повчаних сретстава стручан наставни завод, у којем ће течај трајати две године.

§. 443. У том заводу ће делати: један управитељ-професор оспособљен за учитељске школе; један катихета-професор и једна учитељица; даље један помоћник за музику и један за гимнастику.

Сви ови имаће плату и друга берива у износу плате и берива професора и помоћника учитељске школе, а примаће плату и остала берива из народно-црквеног клирикалног школског фонда.

Мировину уживаће према одредбама мировинске уредбе.

§. 444. У завод ће се примити питомице, које су свршиле српску вишу девојачку школу или који други виши српски или други отачаствени наставни завод, које су поред тога доброг моралног владања и које су навршиле 16, а нису прешле 40 година живота.

§. 445. Дипломиране учитељице могу бити забавиље, ако бар по године походе редовно које угледно забавиште и по том у заводу за образовање забавиља положе испит из оних предмета, које у учитељској школи нису училе.

§. 446. Поред завода за образовање забавиља мора постојати угледно забавиште, у коме ће се питомице практично вежбати.

§. 447. У заводу за образовање забавиља ово су наставни предмети:

1.) наука вере,
2.) српски и словенски језик,
3.) мађарски језик,
4.) педагогија и методика,
5.) слике из историје опште, српске и отачаствене,
6.) земљопис са уставом,
7.) основи из физике,
8.) певање, појање и свирање на виолини,
9.) основи из рачуна и геометрије,
10.) гимнастика.

§. 448. Наставни план овога завода издаје православни српски народно-црквени Школски Савет по саслушању митрополијског учитељског збора и професорских зборова српских учитељских школа.

§. 449. Заводе за образовање српских вероисповедних забавиља могу подизати и поједине задруге породице и особе, али су дужни то учинити по прописима ове уредбе те поступати према одредби §. ове уредбе.

Ако оне не би могле или не би хтеле прописе ове уредбе испунити, то ће им више школске власти подизање таког завода моћи забранити.

ГЛАВА V.

Права и дужности забавиља.

§. 450. Свака српска вероисповедна забавиља мора имати овом уредбом прописану квалификацију и мора бити Српкиња православне вере.

§. 451. Забавиља је дужна прописане часове у забавишту с децом проводити и исту прописаним начином забављати и васпитати, најбрижљивије пазећи, да сву децу без икаквог разликовања по сталежу или пореклу једнаком љубављу предусрета.

§. 452. Забавиља је дужна прописане записнике водити и прописане извештаје православним српским народно-црквеним школским властима давати.

§. 453. Забавиља има плату најмање 300 ф. а. вр. годишње, слободан стан од две собе, кухиње, коморе, огрев и право на законити мировину.

§. 454. Забавиље се постављају стално и могу се отпустити само према одредбама дисциплинарних правила.

§. 455. Свака забавиља има помоћницу, која јој помаже, кад деца долазе и одлазе, пази на дечије нужде и води бригу о чистоћи.

§. 456. Награду помоћници одређује црквено-општински школски одбор по међусобном уговору.

§. 457. Црквено-општински школски одбор може помоћнице по својој увиђавности постављати и отпуштати.

ГЛАВА VI.

Управа забавишта.

§. 458. Надзор и управу над српским вероисповедним забавиштима воде православне српске народно-црквене школске власти, и то у првом степену црквено-школски одбор, а у највишем степену народно-црквени Школски Савет.

ГЛАВА VII.

Пређашња опредељења.

§. 459. Српска вероисповедна забавишта, која већ постоје, а прописима ове уредбе не одговарају, имају се у току од једне године дана према истим прописима преустројити.

§. 460. У колико то православне српске црквене општине, задруге, породице и поједине особе не би могле или хтеле учинити, то им народно-црквене школске власти могу забавиште затворити

§. 461. Забавиље, које су пре ове уредбе на своја места постављене, а немају прописане квалификације, имају у току од једне године дана забавиљски испит положити.

§. 462. У колико такова забавиља не би могла или не би хтела по прописима ове уредбе забавиљски испит положити, то ће их претпостављена народно-црквена школска власт по отказу од три месеца отпустити.

ОДСЕК II.

О православним српским великим гимназијама у Карловцима и Новом Саду и богословским училиштима и семеништима.

ГЛАВА I.

О православним српским великим гимназијама у Карловцима и Новом Саду.

§. 463. И донде, докле се православне српске велике гимназије у Карловцима и у Новом Саду не буду могле потпуно из својих заклада издржавати, уживаће оне потпору из православног српског народно-црквеног клирикалног школског фонда у смислу ове уредбе.

§. 464. Потпора из клирикалног школског фонда издаваће се православним српским великим гимназијама у Карловцима и Н. Саду само под условом:

1.) да професори, који су на њима намештени, имају земаљским законима прописану квалификацију;

2.) да ти наставни заводи уживају право јавности; и

3.) да стоје под врховном управом својих, у смислу постојећих превишње одобрених статута установљених патроната.

§. 465. Плате и остале пристојбе професора и професорских заменика изједначују се са сада постојећим платама професора и супленатa на угарским односно хрватско-славонским државним (земаљским) гимназијама изван Будимпеште и Загреба.

У напредак не могу се плате и берива без одобрења православног српског народно-црквеног сабора повисити.

§. 466. Професори православних српских великих гимназија у Карловцима и Новом Саду дужни су бити чланови мировинског фонда народно-црквених чиновника, и уживају како они, тако и њихове удовице и сирочад у смислу дотичне мировинске уредбе правилну мировину и односно потпору.

§. 467. Сво наставничко и послужничко особље на обе српске велике гимназије именују надлежни патронати.

§. 468. За образовање гимназијалних професора установљује се једна стипендија од 500 фор. годишње из клирикалног школског фонда.

§. 469. Патронати обе гимназије дужни су сваке године најдаље месеца октобра православном српском народно-црквеном саборском одбору уз исказ имања својих гимназијских фондова, прорачун прихода и расхода тих фондова за идућу годину подносити и тим начином исказати мањак својих фондова, који би се потпором из клирикалног школског фонда подмирити имао, а саборски одбор по довољном испитању предложених прорачуна, ставља потребне своте потпора у прорачун народно црквених автономних потреба, која се народно-црквеном сабору ради коначног установљења подноси.

§. 470. Саборским прорачуном дозвољену своту годишњих потпора исплаћује благајница српских православних народно-црквених фондова гимназијским патронатима на уредовне потврде њихове у четир једнака оброка, и то 1. јануара, 1. априла, 1. јула и 1. октобра.

§. 471. Патронати су дужни закључне годишње рачуне врху прихода и расхода својих гимназијских фондова православном српском народно-црквеном саборском одбору најдаље за два месеца по завршетку сваке рачунске године на више развићење и финализисање подносити.

§. 472. Патронати обе православне српске велике гимназије подносе по истечају сваке године саборском одбору своје извештаје о целокупном стању својих гимназија и њихових заклада за прошлу годину, а саборски је одбор властан патронате на отклоњење опажених мана и недостатака позвати.

ГЛАВА II.

О богословским училиштима и семеништима.

§. 473. За образовање православног српског свештенства постоји у српској митрополији богословско училиште у Карловцима.

§. 474. Православни српски народно-црквени сабор властан је у споразумљењу са архијерејским синодом српске митрополије по потреби и више богословских училишта основати.

§. 475. Унутарње уређење богословских училишта, одређење наставног сустава и наставне основе наименовање учитељског и послужничког особља и врховна управа богословских училишта спада у делокруг архијерејског синода.

§. 476. Плату наставничког и послужничког особља одређује сабор споразумно с архијерејским синодом.

За сада се одређује редовним професорима плата од годишњих 1800 фор. а. вр. а уз то сваких пет година повишица од 150 ф., томе још станарина од 300 фор. годишње.

Ректор богословског училишта ужива доплатак од годишњих 400 фор.

Плата доцента је 800 фор., а уз то 200 фор. станарине.

Плата помоћника је 400 ф. годишње.

§. 477. Професори српских православних богословских училишта дужни су бити чланови мировинског фонда за народно-црквене чиновнике и уживају мировину у смислу мировинске уредбе.

§. 478. За образовање професора богословије установљава се стална стипендија из клирикалног фонда од годишњих 600 фор.

§. 479. Уз богословска училишта имају се основати семеништа с интернатом.

§. 480. Богословска семеништа оснива православни српски народно-црквени сабор споразумно с архијерејским синодом српске митрополије.

§. 481. Унутарње устројство богословских семинарија прописује архијерејски синод; овај поставља и потребно наставничко и послужничко особље.

§. 482. И донде, док се богословска семеништа не оснују и не устроје одређује се годишња свота од 4000 фор. на ручне стипендије за слушаоце богословије из пакрачке и горњо-карловачке — а 2000 фор. на исту цел за слушаоце богословије из осталих православних српских епархија.

Опредељење броја стипендија у оквиру горњих свота и избор стипендиста спада у делокруг архијерејског синода.

§. 483. Кад се богословска семеништа оснују и устроје, престаје издавање ручних стипендија богословских.

§. 484. Трошак за оснивање и издржавање богословских училишта и семеништа и набавку и допуну књижнице и потреба у име стипендија и канцеларијских трошкова подмирује се из клирикалног школског фонда.

§. 485. Архијерејски синод има сваке године најдаље у месецу октобру поднети православном српском народно-црквеном саборском одбору прорачун потреба богословских училишта и семеништа за идућу годину, а саборски одбор уврштује тај трошак у прорачун народно-црквених автономних потреба, који се народно-црквеном сабору на установљење подноси.

ОДСЕК III.

Закључне одредбе.

§. 486. Уредбе за српске народне школе и о вишим девојачким школама, потврђене превишњим решењима од 6. априла и 2. јула 1872. и одредбе закључака православног српског народно-црквеног сабора од године $186^4/_5$ садржане у одсеку III. §§. 92—110. стављају се ван крепости.

ДЕО III.

О православним српским народно-црквеним фондовима, закладама и добрима и управи и надзору тих фондова, заклада и добара.

ОДСЕК I.

О православним српским народно-црквеним фондовима, закладама и добрима.

А. Народно-црквени фондови и закладе.

ГЛАВА I.

О народно-црквеним фондовима и закладама у опште.

§. 487. Под именом „српски православни народно-црквени фондови“ разумевају се они фондови, који су од православне српске јерархије, српског православног народа целе митрополије, или појединих епархија, или појединих црквених општина основани и потребама црквених и школских цељи митрополитске области, појединих епархија и црквених општина намењени, а под именом „српске православне народно-црквене закладе“ разумевају се оне закладе, које су од појединих добротвора основане, посебним црквеним и просветним целима српског православног народа у области карловачке српске православне митрополије намењене, и којих је руковање митрополиту-патријарху и епископима и односно митрополијским епархијским и црквено-општинским управним органима поверено.

У ред тих фондова и заклада доћи ће и они фондови и закладе, које буду у напредак на горе изложени начин и са горе обележеном наменом основане и српским православним народно-црквеним автономним органима поверене.

§. 488. Сви православни српски народно-црквени фондови и закладе служе искључиво оним целима, којима су овом уредбом односно расположењем оснивача намењене, и не могу се на ине цели употребити.

§. 489. За све српске православне народно-црквене фондове и закладе имају постојати основна

писма (закладнице), у којима се поближе опредељује цел, којој су намењене, и начин руковања и употребљења њихова; у колико основних писама не има, сачиниће их за народно-црквене фондове, који су поверени управи народно-црквених митрополијских органа, српски православни народно-црквени сабор а за закладе истим органима поверене, саборски одбор; и најпосле за оне, који су поверени народно-црквеним епархијским управама, епархијске скупштине, и најпосле за оне, који су поверени црквеним општинама, црквене скупштине, и поднеће их — и то епархијске црквено-општинске скупштине преко саборског одбора — високој кр. уг. влади на одобрење.

§. 490. О оним закладама, којима рукују митрополит-патријарх и епископи, имају руководаци основна писма сачинити и преко саборског одбора кр. уг. влади на одобрење поднети.

§. 491. За сваки српски православни народни црквени фонд и закладу, којима не управља саборски одбор као главно управитељство српских народно-црквених фондова и заклада, него који други народно-црквени управни орган, има се један примерак основног писма у писмохрану саборског одбора положити.

§. 492. Све потребе, којима су фондови и закладе намењене, подмирују се из њихових годишњих прихода према одредбама дотичних основних писама и у оквиру српским православним народно-црквеним сабором, односно епархијским и црквено-општинским скупштинама установљених и правилно одобрених прорачуна.

У потребе те спадају и трошкови управе и руковања фондова и заклада.

Трошкови ти имају се на фондове и закладе у постотку главничној снази њиховој примереном разрезати.

ГЛАВА II.

О православним српским народно-црквеним фондовима поверенim митрополијској управи и њиховој цели.

§. 493. Под митрополијском управом стоје следећи српски православни народно-црквени фондови:

1.) Неприкосновени фонд;

2.) клирикални школски фонд спојени са досадањим школским фондом;

3.) фонд за основне српске школе;

4.) јерархијски фонд;

5.) манастирски фонд;

6.) мировински фонд за свештеничке удовице и сирочад;

7.) мировински фонд за српске вероисповедне народне учитеље и њихове удовице и сирочад, и

8.) мировински фонд за српске народно-црквене чиновнике, и професоре средњих и виших школа и препарандија, њихове удовице и сирочад.

§. 494. Неприкосновени фонд служи на подмирење, потреба епископских дотација и резиденција и на подмирење управних трошкова срп. прав. народ. црк. митрополитског савета, епархијских управа, но на ово последње донде, докле се не створе на ту цел епархијски фондови.

§. 495. Клирикални школски фонд, служи на подмирење потреба срп. прав. народно-црквеног Школског Савета, српских православних богословских и учитељских школа, семинарија и средњих училишта.

§. 496. Садањи школски фонд, претвара се у фонд за српске основне школе и служи на испомагање српских вероисповедних основних школа.

§. 497. Јерархијском фонду је цел, да се из њега подмирују — у колико то не би могле поједине српске православне црквене општине — потребе дотације потпора и мировина оскудно снабдевеног и душевно и телесно немоћног, те за службу неспособног српског православног парохијалног свештенства.

§. 498. Манастирском је фонду цел, да потпомаже и обдржава православне српске манастире у области православне српске митрополије и овима принадлежеће манастирско свештенство, према дотичним уредбама.

§. 499. Мировинским фондовима је цел, да се из њих издају мировине и отправнине члановима истих фондова, према дотичним уредбама.

Б. Народно-црквена добра.

а.) О народно-црквеним добрима у опште.

ГЛАВА III.

§. 500. Под именом „православна српска народно-црквена добра“, разумевају се добра карловачке српске православне архијепископије и митрополије, у састав њен спадајућих епархија и епископија, црквених општина и манастира, поједини цркава, школа, фондова и заклада.

§. 501. За сва православна српска народно-црквена добра морају постојати тачни инвентари, које ће саставити руководаци тих добара у толико примерака, колико одреди саборски одбор.

Један примерак инвентара има се положити у писмохрану саборског одбора.

Инвентари се морају по свршетку сваке године исправити и допунити према фактичном стању нар. црк. добра.

§. 502. Православна српска народно-црквена добра и односно њихови приходи служе искључиво оним целима, којима су по природи и првобитној намени својој и по одредбама ове уредбе намењени и не смеду се на ине сврхе употребити.

§. 503. Непокретни иметак народних црквених добара има бити у земљиштнику (грунтовници) уписан, на име оне црквене области, црквеног тела и завода, ко им је властник и односно на име оне цели или фонда, коме су намењена, исто тако имају и папири од вредности и књижице врху главница код новчаних завода плодоносно уложених бити, законито прописаним начином привезани (винкулирани) за име народно-црквеног добра, коме припадају.

§. 504. Куће и зграде припадајуће народно-црквеним добрима, имају се код сигурних осигуравајућих друштава против штете од пожара осигурати.

§. 505. Сва православна српска народно-црквена добра имају уживаоци и односно руководаци тих добара свагда у добром и употребљивом стању држати, и одговорни су за сваку штету, која са њихове непажње или немара настане.

б.) О православним српским народно-црквеним добрима по-на-особ

ГЛАВА IV.

О добрима архијепископије и митрополије.

§. 506. Добра архијепископије карловачке и митрополије српске јесу:

1.) резиденције у Карловцима и Даљу,

2.) митрополитске баште, виногради и воћњаци у Карловцима,

3.) добра властелинства даљског у Даљу, Борову, Белом Брду и Осеку са свима припадцима,

4.) острво Жива у бачкој жупанији са свима припадцима,

5.) архијепископски и митрополитски посед у Ковиљу,

6.) покретни и непокретни прибор (fundus instructus) служећи на обрађивање митрополитских добара, и кућевни намештај,

7.) папири од вредности добивени откупом непокретности и регалних и других права, која су скопчана била са појединима од тих добара.

Овамо се рачуна и право архијепископије и митрополије карловачке на уживање тако званог еквивалента за добро Нерадин и пустару Банковце и „кнежевских дуката“, које је држава откупила годишњом рентом од 5880 фор. а. вр.

§. 507. Сва у предпаведеном §-у изложена добра служе на цел дотације архијепископа карловачког, митрополита и патријарха српског, у смислу уредбе о дотацији архијепископа карловачког, митрополита и патријарха српског и српских православних епископа.

§. 508. За време, док је архијепископско-митрополитско-патријарска столица упражњена, иду приходи митрополитских добара који претеку трошкове управе и обрађивања тих добара, и издржавања архијепископско-митрополитског и патријарски домова у Карловцима и Даљу, као и јавне и општинске даће, у српски православни народно-црквени неприкосновени фонд.

§. 509. Осим у §. 506. ове уредбе изложених добара спадају такође у митрополитска добра драгоцености, украси и црквено одело митрополије и односно митрополитске саборне цркве и митрополитска књижница.

Ова добра служе свагдањем архијепископу, митрополиту и патријарху само на употребу, и не смеду се такође отуђити.

ГЛАВА V.

О добрима српских православних епископија.

§. 510. Добра српских православних епископија јесу следећа:

1.) Епископске резиденције са кућевним намештајем,

2.) оранице, ливаде, баште, виногради и воћњаци појединих епископија,

3.) пустара „Сириг“ са свима њеним зданима у бачкој жупанији,

4.) пустара „Цера“ у темишварској жупанији,

5.) господарски покретни и непокретни прибор, и

6.) државни и други папири од вредности, добивених откупом непокретности и регалних и других права, која су са појединим епископским добрима скопчана била.

§. 511. Сва у предходном §-у изложена добра служе на цел дотације српских православних епископа у смислу уредбе о дотацији архијепископа карловачког, митрополита и патријарха српског и српских православних епископа.

§. 512. Осим добара у §. 510. ове уредбе изложених, спадају такође у епископска добра драгоцености, украси и црквено одело епископија и епископске књижнице.

Ова добра служе свагдањим епископима само на употребу и не смеду се такође отуђити.

ГЛАВА VI.

О манастирским добрима.

§. 513. Манастирска добра јесу добра појединих српских православних манастира у опсегу карловачке српске православне митрополије, у која спадају:

1.) куће, цркве и остале зграде,

2.) орања земља, ливаде, виногради и шуме,

3.) камени и кречни мајдани,

4.) ритови и риболови,

5.) воденице и млинови,

6.) државни и други папири од вредности, добивени за откупљена земљишта или права, која су с тим добрима скопчана била.

§. 514. Цел је сваком манастирском добру у првом реду да се приходима његовим издржава манастирско братство, кућа и црква, а у другом реду, да се потпомажу црквене, просветне и хуманитарне цели српског православног народа у области карловачке српске православне митрополије.

§. 515. Ради потпомагања црквених и просветних цели дужан је сваки манастир сваке године 10% свога укупног бруто-прихода уносити у благајну срп. народ. црк. фондова; од тих 10% иде половина манастирском, а половина клирикалном школском фонду.

§. 516. У колико би који манастир — с одобрењем својих предпостављених народно-црквених власти — из својих прихода основао и издржавао какав срп. прав. просветни или хуманитарни завод решен је од дужности, да плаћа у §. 515. одређени постотак.

§. 517. Манастирском добру припадају црквене и друге драгоцености, украси и црквено одело, и најпосле манастирска књижница, што све служи на употребу манастира и манастирског братства и завода, и не сме се отуђити.

ГЛАВА VII.

О црквено-општинским добрима.

§. 518. Црквено-општинска добра јесу, добра појединих срп. прав. црк. општина, која је дотична црквена општина помоћу својих материјалних извора набавила.

§. 519. Црквено-општинска добра служе на црквене, школске и хуманитарне цели српских православних црквених општина, а именито на зидање, издржавање и украшавање местних, божјих храмова, парохијалних домова, на зидање и издржавање местних школа, човекољубивих завода и гробља, на снабдевање местне цркве и завода потребним стварима, на дотацију местног парохијалног свештенства и учитељства, и плату црквено-општинских чиновника према цели, на коју је односно црквено-општинско добро законитим путем и начином одређено.

ОДСЕК II.

О управи и надзору православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара.

ГЛАВА I.

Управитељства православних српских народно-црквених фондова и добара.

§. 520. У области православне српске митрополије постоје следећа управитељства православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара:

1.) Митрополијско главно управитељство.

2.) епархијска и

3.) црквено-општинска управитељства православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара, к томе

4.) управитељства православних српских народ. црк. манастирских добара.

§. 521. Митрополијско главно управитељство православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара јесте саборски одбор. (§. 86.)

§. 522. Епархијско управитељство православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара јесте епархијски административни одбор. (§. 150.)

У колико је управа које закладе поверена особно архијепископу и епископима, сматрају се они сами за управитеље тих заклада.

§. 523. Црквено-општинско управитељство православних народно-црквених фондова, заклада и добара јесте црк. одбор. (§. 216.)

§. 524. Управитељство православних српских манастирских добара јесте настојатељство манастирско. (§§. 287. и 289.)

ГЛАВА II.

Митрополијско главно управитељство православних српских народно-црквених фондова и добара

А. Делокруг главног управитељства.

§. 525. Саборски одбор као митрополијско главно управитељство православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара има следећи делокруг:

I. У погледу православних српских народно-црквених фондова и заклада:

1.) он непосредно управља православним српским народно-црквеним фондовима, означеним у §. 493. ове уредбе, и свим православним српским народно-црквеним закладама, поверенim митрополијској управа народно-црквених фондова и заклада; и по томе

а.) стара се, да се капитали управи његовој поверених фондова и заклада на најпробитачнији начин плодоносно смештају, а нарочито дозвољава замојве из тих фондова и заклада у смислу одредаба ове уредбе (§§. 535—549.), купује и продаје непокретности и папире од вредности за рачун фондова и заклада;

б.) одређује каматни постотак, који се од дужника за позајмљене капитале плаћати има и установљује остале услове зајмодавања;

в.) побира на време доспеле камате и чини нужна расположења, да се заостале камате а у случају опасности и позајмљени капитали од немарних дужника истерају;

г.) располаже приходима фондова и заклада на одређене им цели у оквиру сабором установљеног прорачуна;

д.) стара се, да се о свима фондовима и закладама, стојећим под његовом управом, уредне рачунске књиге воде, и по истечају сваке године уредни рачуни о приходима и расходима за сваки поједини фонд засебно саставе, и прегледа подручним му рачуноводством испитане рачуне свих фондова, заклада и завода, који по смислу §. 18. тачке 11. ове уредбе потпадају рачунском закључењу сабора.

2.) Он води непосредни надзор над православним српским народно-црквеним епархијским фондовима и оним закладама, којих је руковање архиепископу и епископима и епархијским управама поверено, као и над фондовима српских православних великих гимназија и других школа, које добивају потпору из клирикалног школског фонда; и по томе

а.) он прима годишње рачунске извештаје о стању епархијских фондова и властан је на њи своје примедбе чинити и од епарх. управе разјашњења тражити;

б.) он одобрава годишње прорачуне о приходима и расходима фондова, којима рукују митрополит-патријарх и епископи, и оних фондова, који служе на издржавање срп. правосл. вел. гимназија и других школа, које уживају потпору из клирикалног школског фонда;

в.) он финалише рачуне фондова под преднаведеним писменом б.) споменутих.

II. У погледу православних српских народно-црквених добара:

3.) он непосредно управља епископским добрима, која служе на цел дотације српских православних епископа, с изузетком оних, која су, у смислу уредбе о дотацији архиепископа карловачког и митрополита-патријарха српског и српских православних епископа, поверена руковању епископа, а за време, док је архиепископско-митрополитско-патријарска или која епископска столица упражњена, и добрима архиепископије и митрополије и епископским добром, које је епископском руковању остављено; и по томе:

а.) поставља по потреби управитеље за поједина добра, одређује сам плату, и даје им службена упутства;

б.) стара се, да се напоменута добра разборито обделавају и да приход доносе;

в.) издаје добра под закуп;

г.) побира на време доспеле приходе и располаже с њима према цели њиховој;

д.) одобрава прорачуне врху прихода и расхода тих добара;

е.) стара се, да се за поједина добра уредне господарске и рачунске књиге воде, и интеркаларни рачуни по истечају рачунске године или по престанку интеркалара сачине и њему поднесу;

ж.) финалише интеркаларне рачуне вођене врху прихода и расхода тих добара.

4.) Води непосредни надзор над свим митрополитским добрима за време, док исте стоје у уживању митрополита-патријарха, а тако исто и над оним епископским, која стоје под руковањем епископа, и најпосле над свим црквено-општинским и манастирским добрима у смислу ове уредбе.

§. 526. Митрополијско главно управитељство православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара дужно је сваке године извештај о стању свих народно-црквених фондова, заклада и добара, што стоје под његовом управом односно надзором, за прошлу годину на темељу закључних рачуна сачинити и путем штампе обнародовати.

§. 527. Све послове, који се тичу управе и надзора православних српских народно-црквених фондова, обавља саборски одбор у својим уредно сазваним редовним и ванредним седницама.

Б. О звањима код главног управитељства православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара.

§. 528. Ради обављања послова, који спадају у делокруг саборског одбора као главног управитељства православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара, постоје при истој ова звања:

1.) секретаријат,

2.) фишкалат,

3.) књиговодство и благајница,

4.) надзорништво народно-црквених добара.

§. 529. Секретаријат врши све пеpоводне послове главне управе српских православних народно-црквених фондова и добара и састоји се:

а.) из народно-црквеног секретара, као предстојника звања;

б.) из једног подсекретара;

в.) из једног актуара.

§. 530. Фишкалат врши све правне послове код главног управитеља народно-црквених фондова, заклада и добара, заступа управу у свима правним, парничним и ванпарничним пословима и даје мњење у свима правним питањима.

Звање ово отправља фишкал православних српских народно-црквених фондова.

§. 531. Књиговодство води и чува све рачунске књиге, и врши све рачунске послове, а благајница храни готовину, државне и друге папире од вредности, приватне обвезнице, поверене јој драгоцености и рачунске исправе и врши примања и издавања по добивеном упутству.

Књиговодство и благајница састоји се из:

а.) главног књиговође, као предстојника звања;

б.) два помоћника; и

в.) благајника.

§. 532. Надзорништво народно-црквених добара води надзор над свима народно-црквеним добрима, било да стоје под непосредном управом, било само под надзором саборског одбора, и састоји се из:

а.) надзорника, као предстојника звања, и

б.) помоћника.

(Наставиће се.)